

Zomer 2026 jaargang 50 - 2

Groenvoer

- Naamgeving in de natuur
- Eindprojecten nieuwe natuurgidsen
- Groene initiatieven in Apeldoorn

ivn natuur
educatie
Apeldoorn

Colofon

IVN Apeldoorn

IVN Natuureducatie laat jong en oud beleven hoe leuk, gezond én belangrijk natuur is. IVN telt ruim 30.000 leden verdeeld over 162 afdelingen. De afdeling Apeldoorn omvat de gemeenten Apeldoorn, Voorst en Epe. IVN Apeldoorn organiseert activiteiten zoals wandelingen met gids, wandel- en fietsroutes, cursussen, landschapsonderhoud en activiteiten voor jong en oud.

Lid worden

Meld je aan via de site van IVN Apeldoorn of door een mail te sturen naar secretaris@ivn-apeldoorn.nl
Contributie (per jaar): leden € 25,- te betalen op IBAN NL 25 INGB 0000 949976 t.n.v. IVN Apeldoorn.
Opzegging vóór 1 november aan secretaris@ivn-apeldoorn.nl
Wijzigingen in adresgegevens (mailadres) graag melden bij ledenadministratie@ivn-apeldoorn.nl

Bestuur en contactpersonen werkgroepen

Zie www.ivn-apeldoorn.nl in het menu **Over ons**

Groenvoer

Groenvoer is het contact- en informatieblad van IVN-Apeldoorn en verschijnt viermaal per jaar. Het blad is voor en door leden.

Schrijven en fotograferen voor Groenvoer

De redactie van Groenvoer ontwerpt in een redactie-bijeenkomst de inhoud van Groenvoer. We kijken vooral vooruit en houden rekening met het seizoen en wat er speelt aan ontwikkelingen. Daarna nodigen we gericht IVN-leden en niet-leden uit te schrijven of te fotograferen voor een rubriek in Groenvoer.

De redactie houdt zich het recht voor ingezonden artikelen te redigeren.

Misschien vind jij het interessant om (incidenteel) iets voor Groenvoer te schrijven of te fotograferen?

Laat het weten via groenvoer@ivn-apeldoorn.nl

Overname van artikelen is toegestaan na schriftelijke toestemming van de auteur en de redactie.

Redactie

Saskia Kattemölle (coördinatie), Ria Brouwers (eindredactie), Wolter Termaat, Leontien Reedijk, Hanneke Perik & Jenneke van der Craats (vormgeving), Ten Gevers (fotoredactie).

Verspreiding Groenvoer: Wim Rademaker e.a.

Aan dit nummer werkten mee: Ger Hilberink, Hayo Canter Cremers, Victor de Jong, Britt Dragstra, Marieke Sprey, Yvonne Zwikker, Eliane Thewessen, Janneke Niessen.

De uiterste inzenddatum kopij voor het herfstnummer 2026 is 20 juli 2026:

groenvoer@ivn-apeldoorn.nl

Foto omslag:
Huismussen
© Fochtlar/pexels

Inhoud

- 3 Van de redactie
- 3 Verenigingsnieuws
- 4 What's in a name?
- 6 Trots op het eindresultaat
- 7 In de ontdektuin van De Zoemer
- 8 IVN in beeld
- 10 Groeninitiatieven in Apeldoorn
- 11 IVN Bomenroute in Koningspark Kerschoten
- 11 'Waer werd oprechter trouw ...'
- 12 Wolvenbos: een groene wig
- 13 Het IVN-virus, een (on)gezonde interesse
- 14 Op pad met Paul Evers
- 15 Eindprojecten NGO leveren waardevolle bijdrage
- 16 De Worp
- 16 Quiz: What's in a name?

Natuurmoment

Ger Hilberink

Wandel graag door de Apeldoornse parken. In het Mheenpark zag ik een gans op een afgezaagde boomstam en daar moest ik een foto van maken. Mheenpark is echt een park waar veel te zien is voor zowel jong als oud.

Gans op boomstam

© Ger Hilberink

Namen

“Weet die vlinder wel dat dit De Hoge Veluwe is?” Vanuit zijn stoeltje voorop de fiets mijmert mijn zoontje over de dartelende vlinder voor ons. Wij woonden nog ver van hier en waren gekomen voor een dagje fietsen in de natuur. De naam van de plek was in het kinderhoofdje opgeslagen. Zou iedereen die naam weten, ook de vlinder?

Namen. Om een beetje houvast te hebben duiden wij er onze omgeving mee aan, en alles wat daarin leeft. Al driehonderd jaar geleden bedacht Linnaeus een systeem om wereldwijd met elkaar over planten en dieren te kunnen praten. In deze Groenvoer legt Wolter Termaat uit hoe het werkt en hoe hij in de verleiding komt om de naamgeving te verbeteren! In de quiz illustreert Janneke Niessen het nut van de Systema Naturae ter voorkoming van spraakverwarring.

Namen. Je kunt er ook te ver in gaan, zoals de vogelvriend in het gedicht van Ivo de Wijs die ‘telt op Texel en turft in Tanger’. In de ban van namen en aantallen, ziet hij de merel voor zijn raam over het hoofd. Immers, die heeft hij al op zijn lijstje staan. Precies daartegen waarschuwt onze nieuwe redacteur Leontien Reedijk. Pas op voor een IVN-virus dat een overdreven focus op kennis veroorzaakt, ten koste van luisteren, kijken en voelen. Zij vindt Paul Evers aan haar zijde; in de rubriek Op pad met... vertelt hij vooral blij te worden van geuren, geluiden en kleuren in de natuur.

Oranjetipje

© Jürgen - Pixabay

Namen. Kijk ook eens in het colofon. Hanneke Perik verzorgde de vormgeving van deze Groenvoer; zij neemt de taak over van Jenneke van der Craats. Hulde en veel dank aan Jenneke voor haar inzet en creativiteit.

Verenigingsnieuws

Laat duizend bloemen bloeien

Hayo Canter Cremers, voorziter IVN Apeldoorn

Onze vereniging ontplooit veel activiteiten. Iets waar we met zijn allen heel trots op kunnen en moeten zijn. IVN Apeldoorn heeft op dit gebied een naam opgebouwd.

Ook al doen we heel veel, je kunt je toch afvragen of het divers genoeg is. Binnen het raamwerk van een vrijwilligersorganisatie als IVN Apeldoorn ben je daarbij voor nieuwe activiteiten afhankelijk van mensen. Van leden die een intrinsieke motivatie hebben om een bepaald onderwerp op te pakken en uit te dragen. Daarbij spelen zaken een rol zoals plezier hebben in wat je doet en het gevoel hebben zinvol bezig te zijn.

Ook de organisatievorm speelt een rol. De een voelt zich het prettigst in een cursusteam, de ander voelt zich meer senang in een werkgroep, en een derde houdt het bij een projectgroep. Voor de vereniging met haar palet aan activiteiten is het van belang dit te faciliteren. Als bestuur zetten we daarom vooral in op voor elk wat wils.

Dit lijkt te werken. De afgelopen tijd zijn er een aantal nieuwe activiteiten bij gekomen die ons aanbod verrijken, deels vanuit een cursusteam (bv de cursus Beken en Sprengen), deels vanuit een werkgroep (de Werkgroep Zoogdieren).

Toch blijven er nog steeds onderwerpen over die in ons aanbod wat onderbelicht blijven. Neem bijvoorbeeld de insecten. Of ecosystemen. Of reptielen en amfibieën. Tegelijk zijn er ook groepen mensen die we met onze activiteiten niet of niet meer bereiken. Iedereen die daar goede ideeën voor heeft zullen we van harte ondersteunen. Als cursusteam, projectgroep, werkgroep of Summer School.

Bloemenweide

© Archief IVN

Dit voorjaar is de mussenpopulatie met een kwart afgenomen. Niet schrikken, ik heb het over de populatie in mijn tuin. De overgebleven twaalf mussen worden dagelijks bezorgd geteld. Oorzaak? Een sperwer die de voederplaats als lunchroom beschouwt en met enige regelmaat musjes uit de heg plukt. In Engeland wordt de sperwer 'sparrow hawk' genoemd. Gezien de gebeurtenissen dit voorjaar een volstrekt terechte naam. Het woord 'sparrow', mus in het Engels, vind je terug in het Nederlandse sperwer. In Nederland wordt hij ook wel mussenarend genoemd, wat weer lijkt op het Engelse sparrow hawk. Zijn wetenschappelijke naam is *Accipiter nisus*. Het eerste deel van de naam verwijst in het Latijn naar snelle vleugels en iets vastgrijpen. Het tweede deel van de naam komt van Nisus, een mythologisch figuur die veranderde in een arend. Al met al zitten er in die namen een flink aantal verwijzingen naar de aard van het beestje. En goede redenen om het eens over naamgeving te hebben.

Sperwer

© Michiel Visch

Naamgeving

Het is van alle tijden dat mensen organismen een naam geven op grond van hun voorkomen en aard. Wel in ieder land in de eigen landstaal. Een paardenbloem wordt bijvoorbeeld in Engeland dandelion genoemd en in Duitsland Löwenzahn. Beide namen betekenen leeuwentand wat slaat op de tanden die de bladeren van de paardenbloem hebben. In Frankrijk heet hij 'pissenlit'. Pissenlit (beddenplasser) verwijst naar de urine afdrijvende werking van de paardenbloem. In oud-Nederlands komt analoog daaraan de naam pisbloem voor. De naam paardenbloem heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat paarden de bladeren van paardenbloemen graag eten.

Met al die verschillende namen is het begrijpelijk dat een uniforme naamgeving voor wetenschappelijke doeleinden handig zou zijn. Het was Carl von Linné, Linnaeus, die in 1735 de *Systema Naturae* publiceerde, een werk waarin hij organismen in groepen indeelde naar overeenkomst en verwantschap. Op grond daarvan kregen die organismen een naam.

Latijn was toentertijd de voertaal in de wetenschap, waardoor organismen een Latijnse of gelatiniseerde naam kregen. De huidige indeling en naamgeving van organismen is nog steeds gebaseerd op dit systeem. De basiseenheid van die indeling is in de biologie de soort.

De soort

Een soort wordt omschreven als een groep organismen die onderling sterke gelijkenissen vertonen in bouw en die genetisch onderscheidend zijn van andere groepen. Daarnaast moet gelden dat soortgenoten zich onderling kunnen voortplanten waarbij de nakomelingen vruchtbaar zijn. Hoewel paard en ezel twee verschillende soorten zijn, kunnen ze samen wel nakomelingen krijgen. Een muilezel heeft als moeder een ezelin en een muildier heeft als moeder een paard. Zowel muilezel als muildier zijn echter onvruchtbaar. In bijna alle gevallen heeft het krijgen van nakomelingen van twee verschillende soorten te maken met menselijk handelen. Lijgers (moeder een tijgerin) of teeuwen (moeder een leeuwin) zijn een voorbeeld hiervan. In de natuur overlappen de leefgebieden van leeuw (Afrika) en tijger (Azië) elkaar niet. De onvruchtbaarheid wordt veroorzaakt door een verschil in vorm en aantal van de chromosomen. Daardoor kunnen er geen levensvatbare voortplantingscellen gevormd worden.

Hybriden

Nakomelingen van kruisingen tussen verschillende soorten worden bastaarden of hybriden genoemd. Deze hybriden kunnen zich soms wel ongeslachtelijk voortplanten. Bij planthybriden zijn het bijvoorbeeld de ondergrondse stengels of stekken die nieuwe scheuten kunnen vormen. Bij vissen is een bijzonder voorbeeld bekend. Hybride bastaardmodderkruiper zijn altijd vrouwtjes, ze komen in een groot deel van Nederland voor. Deze hybride vrouwtjes paren wel met mannetjes van gewone modderkruipers, maar er vindt geen versmelting van zaadcel en eicel plaats.

Witte en paarse dovenetel

© Wolter Termaat

Bepaalde stoffen uit het sperma stimuleren echter de eicellen om een embryo te vormen. Er ontstaan dan klonen bestaande uit alleen vrouwtjes.

Naamgeving

Tussen soorten kunnen veel overeenkomsten zijn in uiterlijk. Soorten die veel gemeen hebben vormen een geslacht. Geslachten op hun beurt die veel gemeenschappelijke kenmerken hebben vormen een familie. Enzovoort. Bijvoorbeeld planten uit de familie van de lipbloemen hebben onder andere lipvormige bloemen gemeenschappelijk. Een geslacht uit deze familie is het geslacht dovenetel. Binnen het geslacht dovenetel vind je de soort witte dovenetel, maar ook de soort paarse dovenetel en de soort gevlekte dovenetel. De afspraak is om een organisme een naam te geven die bestaat uit de naam van het geslacht gevolgd door een soort-aanduiding. De geslachtsnaam wordt geschreven met een hoofdletter en de soort-aanduiding met een kleine beginletter. Het geslacht dovenetel heet *Lamium*. De soort-aanduiding van de witte dovenetel is *album* (=wit) De wetenschappelijke naam van de witte dovenetel wordt zo *Lamium album*. *Lamium purpureum* (=paars) is de paarse dovenetel en *Lamium maculatum* (=gevelekt) de gevlekte dovenetel. *Lamium* betekent zoiets als 'muil', zoals de vorm van de bloem. De naam wordt bedacht door de persoon die de soort als eerste heeft beschreven. Zijn of haar naam wordt achter de soortnaam weergegeven met een afkorting. *Lamium album* L. is door Linnaeus benoemd, vandaar de L. achter de naam.

Paardenbloem

© Wolter Termaat

De eerdergenoemde paardenbloem heet officieel *Taraxacum officinale* Wigg. De plantkundige F. H. Wiggers heeft deze naam gegeven. In de gewone spreek- en schrijftaal laten we de verwijzing naar de auteur vaak weg. *Taraxacum* verwijst overigens naar oogziekten waarvoor de plant vroeger als medicijn werd gebruikt. De soort-aanduiding *officinale* betekent dat de plant als medicijn is gebruikt.

Ondersoorten

Binnen een soort kunnen grote verschillen bestaan in uiterlijk en leefgebied. We noemen dit ondersoorten.

Ondersoorten krijgen een toevoeging bij hun naam. Een bekend voorbeeld is het geslacht *Canis* met de soort *Canis lupus*. Deze soort heeft meerdere ondersoorten zoals bijvoorbeeld *Canis lupus lupus* (wolf), *Canis lupus familiaris* (hond), *Canis lupus dingo* (dingo) en *Canis lupus arctos* (poolwolf). Kruisingen tussen deze ondersoorten geven wel vruchtbare nakomelingen. Een oude naam voor de vos is *Canis lupus vulpes*. Maar DNA-onderzoek toonde aan dat de vos een apart geslacht *Vulpes* vormt met daarin meerdere soorten. De vos heet nu officieel *Vulpes vulpes*.

Vos

© R.J. Moree

Vernoemingen

De naam van een nieuwe soort wordt getoetst door een commissie aan de hand van internationale afspraken. Verwijzingen naar dictators, criminelen, godsdiensten of kwetsende namen zijn verboden. Daarentegen is David Attenborough, de bekende Britse documentairemaker, meerdere keren vernoemd in nieuwe soorten, bv. in *Nepenthes attenboroughii*, een door hem ontdekte vleesetende plant. De porseleinzwam, *Oudemansiella mucida*, is vernoemd naar de Nederlandse mycoloog C.A.J.A. Oudemans. *Mucida* betekent overigens slijmerig.

Nog even terug naar de aanleiding van dit artikel, *Passer domesticus*. Vertaald, heel saai de huismus. Had ik een naam mogen geven dan was het *Passer festivus* geworden. Want wat een gezellig gekwetter als ze met elkaar in een struik een overleg hebben.

Porseleinzwam

© Wolter Termaat

Trots op het eindresultaat

Victor de Jong

De keuze voor mijn eindopdracht van de NatuurGidsenOpleiding (NGO-2) vond ik een uitdaging. Welk onderwerp moest ik kiezen van de lijst uit de opleidingsmap? Het onderwerp waar ik veel vanaf weet, herten en zwijnen, was al in beslag genomen door een mede NGO-er. Ik heb uiteindelijk gekozen voor nachtvlinders. Dat bleek toch niet zo'n makkelijk onderwerp te zijn als ik dacht, omdat mijn kennis van insecten niet groot is.

Informatie verzamelen

Gelukkig voor mij is er veel kennis over nachtvlinders binnen IVN, daar kon ik met al mijn vragen terecht. Met de verzamelde informatie uit boeken, van natuurgidsen en via internet heb ik een PowerPoint in elkaar gedraaid en ter beoordeling laten 'keuren'. Het commentaar wat ik kreeg was "Victor, het is een slechte presentatie, er staan fouten in en hij is veel te kort". Kijk dat noem ik nog eens feedback. Met tips, nog meer lectuur en ideeën ben ik weer aan de slag gegaan. Tijdens de opleiding was het idee geboren om een vijftal workshops over insecten te houden in de zomervakantie, en daar paste mijn onderwerp uitstekend bij. Elke workshop moest een informatief karakter hebben en een deel praktijk, met in het weekend erop een excursie.

gelezen en informatie opgevraagd bij de vlinderstichting. Daarnaast moest het budget nog goedgekeurd worden door het bestuur voor de aanschaf ervan. Omdat ik geen ervaring heb met het lokken van nachtvlinders ga ik op uitnodiging van de KNNV Epe-Heerde een avondje 'nachtvlinders' en ik hoop daar voldoende kennis op te doen om mijn avondexcursie te doen slagen. Voorafgaand aan de workshop nachtvlinders doe ik nog een excursie try-out voor IVN-ers. Ik vraag hen om kritisch naar mijn ideeën te kijken zodat ik de laatste plooiën glad kan strijken.

Een ronde verder

Met de overige leden van de Workshop Insecten was er regelmatig overleg over de vorderingen. Nu keken er ineens veel meer ogen naar mijn eindopdracht en kon ik ook zien hoe anderen te werk gingen. Mijn presentatie moest opnieuw op de schop om voldoende informatie te bevatten om tot de koffiepauze te blijven boeien. Om invulling te geven aan het praktijkgedeelte koos ik voor het maken van verschillende zoete smeersels waar nachtvlinders gek op zijn. Daarna heb ik een locatie gezocht waar 's avonds de excursie gehouden kan worden om nachtvlinders te spotten. Die vond ik uiteindelijk.

De praktische uitwerking

De beheerder van een buurthuis heeft mij alle medewerking toegezegd om op een avond in augustus de excursie te houden in de naastliggende tuin. Nachtvlinders moet je lokken met lampen en om de juiste lamp te vinden heb ik het internet afgespeurd, testverslagen

Natuurgids

Op de dag van de diploma-uitreiking heb ik mijn eindopdracht NGO-2 gepresenteerd en in twintig minuten uitgelegd hoe mijn Workshop Nachtvlinders eruit gaat zien qua educatieve en praktische invulling. Terwijl u dit artikel leest moet de Workshop Nachtvlinders nog plaatsvinden maar met de positieve feedback van de examencommissie en de assistentie van het team Workshop Insecten weet ik zeker dat mijn eindopdracht NGO-2 gaat slagen.

In de Ontdektuin van De Zoemer

Britt Dragstra (IVN Gelderland) en Marieke Sprey

"Is het al zover?" "Wanneer gaan we beginnen?" Ze stonden te trappelen, een groep enthousiaste kinderen die haast niet kon wachten om te gaan planten in de Ontdektuin van speeltuin De Zoemer. Op vrijdag 3 april was het zover voor de twee boompjes, tien struikjes, meer dan vijftig plantjes en heel veel zaadjes: Ze werden met veel liefde door kinderen in de grond gezet: "Ga maar groot worden jij!"

Speeltuin De Zoemer, een bekende hotspot aan de Talingweg in Apeldoorn Zuid, is de afgelopen tijd nóg mooier en toegankelijker geworden. Er werd bijna twee jaar samen gedroomd, geschaatst in de winter, koffie gedronken met de buurt, gesprekken gevoerd, plannen gemaakt, plannen aangepast én uiteindelijk uitgevoerd. Op zondag 1 maart was de opening met een gezellige markt en een mooi zonnetje. Maar voor veel planten was het nog net iets te koud. Daarom werden op vrijdag 3 april in de Ontdektuin de laatste puntjes op de i gezet.

Planten en daarna springen

©Saskia Kattemölle

Eetbare planten potten

©Saskia Kattemölle

De Ontdektuin is volledig gevuld met eetbare planten. Van munt tot rabarber. Die laatste plant riep wat vragen op onder de kinderen: "Rabarber? Wat is dat?" "Dat vindt Oma lekker!" De plantjes, struikjes en boompjes zijn nu nog klein, maar zullen snel groter worden.

Er is een hoop te ontdekken in het hoekje in De Zoemer. Met zoekkaarten kunnen kinderen op pad om te ruiken, voelen en zelfs te proeven. Er is zelfs een Groen team actief, dat de kinderen meeneemt op avontuur, maar ook af en toe (in droge periodes) water geeft en de tuin in de gaten houdt. Wil je ook op ontdekkingstocht? Kom gezellig een keer langs tijdens de openingstijden van De Zoemer of kom in de Whatsapp-groep van het Groen team: <https://chat.whatsapp.com/EA4vL7k63XAL3KApLYKKmE>.

Met IVNers uit Apeldoorn, IVN Stadsvergroeners en de kinderen werden gaten gegraven, planten erin gezet, gezaaid en water gegeven. Af en toe werd er tegen een plantje gepraat om het een goede groei te wensen. De kinderen draaiden hun hand niet om voor uitdagingen in het hoekje van het krentenboompje: "leuk als de grond hard is, anders ben ik zo gauw klaar!"

Eetbare planten potten

©Saskia Kattemölle

Plattegrond moestuin

©Saskia Kattemölle

Dit alles is onderdeel van het project, genaamd de 'Gezonde buurt': Meer groen, ontmoeten en natuurlijk buitenspeelen. Een geslaagde samenwerking tussen de gemeente Apeldoorn, Jantje Beton, IVN, vrijwilligers, buurtbewoners en partners.

© Janneke Niessen

Excursie: ga je mee naar de knoppen

De waterpartij: de bakken

© Yvan vd Meer

Hapskamp

© Nienke Zielhuis

Kom Foto Festival: verven met planten

© Annelies de Jong

Sprengencursus vistrap Tullekensmolen

© Carolien Londerman

© Eugenie Hooterman

FRESK workshop

© Peter Wiggers

Start excursie Motketel

© Janneke Niessen

Excursie: Ga je mee naar de knoppen?

© Peter Wiggers

Tullekensmolen

Groeninitiatieven in Apeldoorn

Yvonne Zwikker

Regelmatig zie je straatposters langs wegen in Apeldoorn die je uitnodigen om mee te doen met het 'vergroenen' van je omgeving. De gemeente Apeldoorn heeft 'vergroenen' stevig op de agenda gezet. Inwoners van Apeldoorn kunnen een steentje bijdragen door een groeninitiatief in te brengen passend in de openbare ruimte in hun directe omgeving.

Maaike Schouwenaar is Adviseur groen van de gemeente Apeldoorn en een van de contactpersonen waar de groeninitiatieven van de inwoners binnenkomen. Zij vertelt dat de meest voorkomende verzoeken het adopteren van een boomspiegel betreffen, of het aanleggen van een buurt- of geveltuintje of het invullen van een plantvak.

Boomspiegels

© Yvonne Zwikker

Boomspiegels ontstaan doordat de tegels rondom een boom niet direct bij de stam aansluiten. In de Bartelsweg fleuren Judaspenningen zo'n boomspiegel op.

Vergroenen van je directe omgeving kan zorgen voor meer verkoeling. Na een hoosbui wordt water beter opgenomen en groen geeft luwte op bepaalde plekken, wat allemaal zorgt voor meer biodiversiteit. Gezamenlijk groen creëren en beheren kan daarnaast bijdragen aan meer sociale binding in de buurt. De indier van een idee voor groen in de openbare ruimte moet zelf in de straat wonen en twee buurtgenoten moeten mede betrokken zijn bij het initiatief. Ook moet duidelijk zijn dat andere burens ermee instemmen.

De afgelopen jaren zijn 122 initiatieven gerealiseerd. Het aantal aanvragen groeit. In 2024 kwamen er 32 aanvragen binnen. In 2025 waren dat er 44. De geveltuintjes aan de Schotweg, die in 2025 werden aangelegd, werkten inspirerend op de bewoners van de Bartelsweg waar dit voorjaar acht geveltuintjes zijn ingericht. Zo ontstaan plekken vlakbij huis waar jong en oud de natuur kunnen helpen en er gelijk meer over kunnen ontdekken.

Wil je meer informatie of heb je nog vragen kijk op *Straat of buurt vergroenen/Gemeente Apeldoorn*
Of mail naar groeninitiatief@apeldoorn.nl

Geveltuint Bartelsweg

© Yvonne Zwikker

Groen licht voor een initiatief wordt gegeven na overleg met de wijkbeheerder en eventueel met andere experts van de gemeente over de haalbaarheid van het idee. Het idee moet passen bij het berm- en maai-beleid en bij het beeldkwaliteitsplan van de buurt. Voor een initiatief in de openbare ruimte moet de plek altijd voor iedereen toegankelijk zijn en blijven. Vooraf worden afspraken op papier vastgelegd in een beheercontract: een helder overzicht wie doet wat.

Buurttuin Dovenetel

© Annemarie Timmer

Buurttuinen leveren in eerste instantie allerlei soorten bloemen met nectar en stuifmeel voor insecten om de biodiversiteit in een wijk te vergroten. Vaak krijgen ook planten met bessen er een plek, voedsel voor kleine zoogdieren en vogels. De buurttuin aan de Dovenetel is daar een voorbeeld van.

De gemeente maakt de plantplek gereed. De keuze van de planten gaat in overleg. Belangrijk zijn inheemse planten die een bijdrage kunnen leveren aan de biodiversiteit. Het hangt ook af van welke planten de gemeente op dat moment kan leveren. Het is niet de bedoeling dat er privé moestuinen komen. Een combinatie van een moes- en bloemrijke tuin is incidenteel wel mogelijk, maar dan in een openbare buurttuin. Jaarlijks maken wijkbeheerders of andere medewerkers van het groeninitiatief een ronde langs de gerealiseerde projecten om de vinger aan de pols te houden en te genieten van wat er tot stand gekomen is.

IVN Bomenroute in Koningspark Kerschoten

Yvonne Zwikker

De opening van de eerste IVN-Bomenroute in het Mheenpark in 1999 herinner ik me goed. Wethouder Bos kwam dit heugelijke feit luister bij zetten. We hadden voor hem een voeldoos gemaakt. Daarin mocht hij vruchten van bepaalde bomen in het park handmatig proberen te herkennen. Met de eik en de kastanje ging het prima. Maar toen volgde de grillige vrucht van een boomhazelaar. Hij keek alsof hij een vogelspin aaide. Die vergelijking was wel begrijpelijk als je de vrucht ziet.

De bordjes die op paaltjes van ongeveer 75 centimeter hoog geplaatst waren kregen een enkele keer met creatieve uitspattingen van spuitbussen te maken. Ooit ontbrak er een bordje. Iemand met liefde voor de route heeft toen zelf dat bordje nagemaakt. We zagen dat als een blijk van waardering.

Turkse hazelaar

© Yvonne Zwikker

Naambordjes Koningspark Kerschoten © Dick Veenhuizen

In de Pokemon-tijd liepen groepen door het park op zoek naar die dingen. Een moeder en een zoon ontdekten zo'n figuur op een naambordje van een boom. "Dat is leuk, die Pokemon" zei ik, "Maar weten jullie wel hoe die boom echt heet." Zij en haar zoon bleken de namen van alle bomen uit hun hoofd te kennen. Ze liepen al jaren met veel plezier de route. Op zo'n moment weet je weer waarvoor je het doet.

Op 17 mei vindt de eerste publiekswandeling in Koningspark Kerschoten plaats langs 22 bomen van verschillende boomsoorten voorzien van naambordjes. De tweede IVN-bomenroute in Apeldoorn is nu een feit. Ook weer dankzij de gemeente die de naambordjes heeft besteld en betaald. Deze route is ook te vinden op de app IVN-natuurroutes.

'Waer werd oprechter trouw ...'

Wolter Termaat

Geregeld zie ik op de schoorsteen van een huis aan de overkant twee kauwtjes. Kleine kraaiachtigen, heel herkenbaar aan hun grijzige capuchons. In mijn jeugd werden jonge kauwen uit hun nest gehaald en gekortwiekend door van één vleugel de vleugelpennen in te korten. Nu ondenkbaar en verboden. Onze kauw heette steevast Gerrit. Hij zat op mijn schouders en pikte naar mijn oorlelletjes. Maar ging ook mee op het stuur van mijn fiets. Ik voerde hem wormen, stukjes brood en fruit. En als ik dan 'Gerrit kaa' riep, dan antwoordde hij vaak met 'kaa kaa'. Bakken met water werden afgedekt, want het verhaal ging dat kauwtjes naar hun spiegelbeeld sprongen en zo verdronken. 's Nachts werd Gerrit veilig opgeborgen in een leeg konijnenhok. En na de rui verdween Gerrit.

Het paartje op de schoorsteen kan urenlang naast elkaar zitten. Soms elkaar even besnavelend, maar meestal stil van zich afkijkend. Ze lijken gelukkig met weinig. Af en toe gaat er één de schoorsteenpijp in terwijl de ander daarna zenuwachtig rond de pijp stapt. Kauwtjes hebben een band met elkaar voor het leven. Dat schept een voordeel. Er hoeft namelijk geen balt-

zang geproduceerd te worden of een mooi pak aangeschaft te worden. En uitsloverig gedrag is ook niet nodig. Dat alles bespaart energie. Afsluitend de titel van dit stukje afmakend: ... 'dan tusschen kauw en kauw ter weereld oit gevonden? Twee zielen gloende aen een gesmeed, of vast geschakelt en verbonden in lief en leed'.

Kauwtjespaar

© Wolter Termaat

Wolvenbos: een groene wig

Ria Brouwers

Wolvenbos

© Ria Brouwers

Het is de kleinste van de vier groene wiggen, het Wolvenbos. De meeste groene wiggen zijn beter bekend: Zuidbroek met het Drostendal, Zonnehoeve met Groot Schuijlenburg en het Elsbos bij het Beekbergerwoud. Zij zijn onderdeel van De Groene Mal, waarover we schreven in Groenvoer herfst 2025. Deze keer zetten we de minst bekende in de schijnwerpers, de noordelijke wig, die via het Apeldoorns Kanaal en de Grift tot diep in de stad dringt. Jeffrey Willems, ecooog van de gemeente Apeldoorn, is onze gids.

Groene Mal

De Groene Mal van Apeldoorn is een gemeentelijk plan uit 2002 om de oostkant van de stad beter in te bedden in de natuur daarbuiten, via verbindingzones, wiggen geheten. Zo krijgen flora en fauna de kans om van het buitengebied de stad in te gaan en vice versa. Bovendien zijn de groene corridors aangename recreatiegebieden. Voor Jeffrey Willems ligt de start van het plan in een ver verleden. "Toen was ik een jongetje van 11 jaar in een boerendorp in Noord-Limburg", lacht Willems, nu begeleidt hij de uitvoering van de werkzaamheden in het gebied. We treffen elkaar op het stukje Wolvenbos ten noorden van de Stadhoudersmolenweg.

Wolvenbos

Het Wolvenbos ligt op de overgang van de Veluwe naar de IJsselvallei, een drassig gebied. In vroegere eeuwen werd het door de bedijking van de IJssel en het vastleggen van de Grift ontwaterd en ontgonnen. Rond 1800 waren grote delen in gebruik als broek- en hooilanden. In 1825 werd naast de Grift het Apeldoorns Kanaal gegraven. Na 1850 zijn de lergelegen delen ontgonnen. Sinds de jaren zestig van de 20e eeuw verminderden de agrarische activiteiten, terwijl vlakbij de industriegebieden Stadhoudersmolen en Apeldoorn Noord ontstonden. Tussen deze twee terreinen ligt het Wolvenbos, als een groene wig die het stedelijke gebied van Apeldoorn verbindt met het buitengebied van Beemte-Broekland en het Weteringse Broek.

Bosplantsoenen

Het Wolvenbos is ongeveer 50 ha groot. Willems wijst op de stukken bosplantsoen links en rechts van ons, waar de gemeente vorig jaar werkzaamheden heeft verricht. Er staan veel elzen en wilgen. Om openheid te creëren en verjonging een kans te geven zijn bomen weggehaald. De kruidenlaag profiteert er zichtbaar van en de struikontwikkeling zorgt voor een grotere dichtheid aan de randen. Het beurtelings snoeien van groepen struiken geeft variatie in de hoogtestructuur van de begroeiing, vertelt Willems. Soms wordt er bijgezaaid, maar het uitgangspunt is dat planten vanzelf opkomen.

Jeffrey Willems

© Ria Brouwers

Het Wolvenbos is een nat bos, broekland. Het Holhorster klompenpad loopt er doorheen, over de slootjes liggen planken. Wij zijn er vroeg in het voorjaar, langs de oevers staat het speenkruid, de sleedoorn bloeit maar de meeste struiken zijn nog kaal met doorkijkjes naar de omgeving, dagkoekoeksbloemen komen net boven de grond uit. Op het pad zien we diersporen, in elk geval is de das langs geweest, zegt Willems.

Klompenpad

Het Holhorsterpad is goed bewegwijzerd; je kunt 6.8 of 11 km wandelen. De route voert ook langs het Apeldoorns Kanaal, waar nieuwe natuur is gevormd en een stuk fietspad voetgangersgebied is geworden. De gemeente heeft nog meer plannen voor het Wolvenbos, kleinschalig, in de meest zuidelijke punt. "Eigenlijk," zegt Willems, "éigenlijk is dit nog de enige echte groene wig, de andere wiggen worden allemaal afgesneden van het achterland door een snelweg." Een gebied om zuinig op te zijn dus.

Een nat bos

© Ria Brouwers

Het IVN-virus, een (on)gezonde interesse

Leontien Reedijk

Er is altijd nog meer te leren over de natuur

Mijn liefde voor de natuur bracht me bij het IVN. Dankzij cursussen, lezingen en excursies leer ik steeds beter te kijken naar alles wat er groeit en leeft. Mijn onverzagbare leergierigheid leidt ertoe dat ik buiten steeds vaker stil blijf staan en probeer te herkennen of te begrijpen wat ik zie, hoor of ruik.

Herkent u dit ook van uzelf? Wij IVN-ers zijn continu bezig onze kennis van de natuur te testen of te vergroten. Terwijl we zo onderzoekend bezig zijn, voelen we ons goed. Het IVN-effect, noem ik dat. Samen met anderen iets doen waar je blij van wordt: goed voor de (mentale) gezondheid.

Het IVN-virus

Maar je zou het ook een virus kunnen noemen: het Intens-Vorsende-Natuurlijkhebbers-virus. Als je met een IVN-er op stap gaat, kom je meestal niet ver want, eenmaal besmet met dit virus, sta je telkens stil om weer iets te weten te komen, op te zoeken, vast te leggen en af te vinken. We krijgen pijn in de nek van het omhoog turen, pijn in de rug van het eindeloos bukken.

Ondanks dat we heel veel van de natuur houden, lijkt het wel of we alleen nog maar kunnen genieten als we haar aan het bestuderen zijn: de natuur als een kennis-object. Zo plaatsen we onszelf buiten de natuur,

terwijl wij mensen - ook levende organismen - er toch echt onderdeel van zijn!

Lukt het u nog, beste IVN-ers, om 'gewoon' een wandeling te maken, zonder telkens te checken wie daar fluit, welk dier of insect daar loopt, en welke plant of boom u herkent? Kunt u nog in de natuur zijn zonder het IVN-filter? Gewoon genieten, luisteren, kijken, voelen en er niks over willen weten?

Uitdaging: ga de natuur in puur voor je gezondheid

Daarmee kom ik op het gezondheidsaspect van de natuur. Want wat gebeurt er zoal in ons menselijk lichaam en brein, als we proberen om alleen maar in de natuur te zijn (en eventueel te bewegen), en verder niks? Daar blijken we allerlei gezonde effecten aan te kunnen verbinden. Dat ga ik in deze rubriek uitzoeken.

Maar voor nu heb ik alleen een uitdaging voor u allen, voor deze zomer. Zet uw IVN-pet eens af, en trek de natuur in zonder verrekijker, loep, zoekkaart en misschien zelfs zonder telefoon. Geen vogel apps, geen Obsidentify, geen camera. Alleen maar opgaan in de natuur, er zijn, het ervaren. Trek de schoenen eens uit, loop een stukje op blote voeten door de stuifduinen of over een bemest bospaadje. Ga eens lekker tegen een boom aan zitten, of languit in het gras liggen om naar de wolken te kijken. Luister naar de wind, of het stromende water van een beek, en probeer er niks over te willen weten. En ga dan eens na hoe u zich op zo'n moment voelt. Misschien krijgt u eerst wat IVN-afkickverschijnselen en grijpt u dankzij het IVN-virus toch weer naar die telefoon voor de app of de camera, maar met wat geduld lukt het u vast. Geniet ervan, ik hoor graag uw ervaringen!

(P.S. bij ernstige ontwenningsverschijnselen kunt u de hele zomer meedoen met de IVN Summer School!)

Op pad met Paul Evers

Saskia Kattemölle

Een rondje Berg en Bos

© Saskia Kattemölle

Paul Evers is dit voorjaar begonnen als vrijwilliger bij de Groencursus en is nu druk bezig met het onderdeel 'Natuur in de stad'. Vorig jaar startte hij met NGO-1 en het was voor hem vanzelfsprekend om ook actief te worden. Het enthousiasme van Carolien Londerman en Hilde Ham maakte de keuze niet moeilijk toen er een vacature binnen de werkgroep ontstond. Bestuurlijk werk trok hem in deze periode van zijn leven niet meer aan, maar hij wil wel betrokken zijn bij de vereniging IVN.

De Groencursussen zijn een introductie op de natuur vertelt hij: "we willen de beleving van de natuur overbrengen". Daarna heeft IVN nog veel verdiepende cursussen voor wie meer wil ontdekken. Voor hem is het nu de samenhang in de natuur die blijft verwonderen. Eerst trokken hem vooral de grote zoogdieren, nu is ook het kleine wat trekt, zoals de kringlopen, het mycelium. Het intrigeert Paul in hoge mate dat het mycelium een steeds grotere rol lijkt te hebben in ecosystemen dan we ons ooit konden voorstellen.

Paul werkt in de chemische sector en hij maakt duidelijk dat we wat hem betreft niet zonder de chemische industrie kunnen. Tenminste, als we willen leven op het welvaartsniveau wat we nu hebben. Hij zag ook hoe uiteindelijk problemen zoals het ontstaan van het ozongat weer konden herstellen toen de processen veranderden. Hij heeft met verbazing gezien hoe kringlopen zich sneller kunnen herstellen dan je zou verwachten, als we maar de goede maatregelen willen nemen. Daarom is hij ook actief bezig met duurzaamheid, tegen energieverstopping. Nu is hij zijn werk aan het afbouwen.

Waar Paul vooral blij van wordt in de natuur, is als hij al zijn zintuigen kan gebruiken. Het liefst zit hij dan stil op een plekje om dat alles te beleven: de geur, de geluiden, de kleuren, een warm gevoel geeft het hem. Dat gebeurt tijdens bezoeken aan zijn studiegebied vlak bij het Beekbergerwoud. Maar ook wanneer hij met zijn hond het bos vlak bij zijn huis inloopt en een rondje kiest in het Orderbos of in park Berg en Bos. Hij ziet het verschil met wat hij meemaakt in de chemie en is zich bewust van het contrast tussen chemische processen ontwikkelen en het volgen van processen in de natuur.

Als we Berg en Bos inlopen vraag ik om te vertellen hoe hij dan kijkt, luistert en wat opvalt. Dat is toch anders merkt hij op wanneer je alleen op pad gaat en ergens stil gaat zitten. Het is minder intens en met minder focus: Paul wijst op sporen, vogels, bomen met de begroeiing eronder, en op de korstmossen waarvan hij weet dat Carolien nog veel meer zou zien. We lopen naar de uitgang door het ravijn, langs de spreng richting de rotonde. Paul vertelt hoe bijzonder hij dit stukje vindt, met de extreme hoogteverschillen, en het water wat zo'n andere sfeer geeft.

Voor de Groencursus vindt hij 'Natuur in de stad' een belangrijk onderwerp om te bespreken: het groen laat de dieren de stad in trekken, klein en groot, vliegend en kruipend. Het geeft een positief effect op de ecosystemen. Dat wil Paul graag overbrengen op de cursisten. Het past in zijn visie op wat de mens en de aarde nodig heeft.

Zitten en voelen

© Saskia Kattemölle

3 en 5 goudhaantje

2 en 6 hop

1 en 4 tranjekelkje

Oplossing quiz (pagina 16)

In februari 2026 kregen dertien enthousiaste IVN-leden hun natuurgidsenbadge opgespeld. Zij hebben een aantal prachtige eindprojecten afgeleverd, die vernieuwend en origineel zijn. Bij de start van NGO-2 krijgen de deelnemers een overzicht van mogelijke eindprojecten. Deze voorstellen komen vanuit de verschillende werkgroepen en cursusteams. Deelnemers kunnen ook zelf ideeën aandragen. In ons cursusaanbod ontbraken een paar relevante onderwerpen die nu door een aantal NGO-eindprojecten zijn ingevuld.

Summer School

Dit is een cursus, die qua inhoud, maar ook qua vorm helemaal nieuw is. In de zomerperiode was er nooit aanbod van cursussen, terwijl veel mensen in onze regio in de zomer niet op vakantie gaan. De Summer School is de eerste cursus: vijf losse modules met als thema verschillende insecten(groepen): wantsen, kevers, dagvlinders, nachtvlinders en het vliegend hert. Per soort is er één lesavond en een excursie.

Diersporen

Dit was tot nu toe alleen een deelonderwerp, is nu centraal onderwerp van een nieuwe cursus: loopsporen, uitwerpselen, woensporen, vraatsporen en nog veel meer komen aan de orde. Deze vindt in september voor het eerst plaats.

Geweidragers op de Veluwe

In oktober zal deze cursus voor de eerste keergegeven worden, een cursus die verrassend genoeg nog niet in ons aanbod zat. Wanneer is precies de bronsttijd, hoe heten de geluiden die ze maken, welke sporen laten ze achter en hoe zit het eigenlijk met die verschillende geweien?

Botanisch tekenen

Voor volgend jaar staat deze cursus in de steigers. Iedereen die nu denkt 'ik kan helemaal niet tekenen', wees gerust: de cursus gaat vooral over beter leren kijken naar planten en hun verschillende onderdelen. In november wordt, als een try-out voor de cursus, een workshop Botanisch tekenen gegeven.

In het kader van de diversiteit van IVN Apeldoorn:

Natuurpad

Voor (jonge) kinderen zijn, in samenwerking met een camping op de Noordoost-Veluwe, een kabouter-pad en een uitdagend natuurpad ontwikkeld. De komende vakantieperiodes kunnen de kinderen daar helemaal los gaan.

Excursie voor mensen met visuele beperking

Een uitdaging was de ontwikkeling van een excursie voor mensen met een visuele beperking. Wat doe je als je het bos en de vogels niet meer ziet? Dan zijn luisteren, voelen en ruiken hele belangrijke elementen van een excursie, waarbij deelnemers een begeleider of een hond meenemen.

Excursie 'Natuur in Osseveld-Oost'

Waarin stoeplantjes en eiken een speciale rol spelen, breidt IVN Apeldoorn z'n excursie-aanbod uit in de verschillende wijken van de stad.

Nieuwe fietsroutes

- Een natuur- en cultuurhistorische route op de Noord-Veluwe, waar de mens gedurende duizenden jaren z'n sporen heeft nagelaten.
- En een route langs leemkuilen, grafheuvels en andere cultuurhistorische punten in de Kroondomeinen tussen Vaassen en Elspeet.

Beide routes staan stil bij diverse points of interest.

NGO-2 groep 2026

© Peter Wiggers

Tot slot

Hoe de mens zich tot de natuur kan of wil verhouden, levert ook dilemma's op. Denk maar aan de wolf of de bever.

Hierover met elkaar in gesprek gaan is heel belangrijk. Eén van de nieuwe natuurgidsen heeft hiervoor een workshop ontwikkeld, waar we de komende tijd meer over zullen horen.

Terecht dat de eind-dag van de NGO-2 een hele feestelijke gebeurtenis was. Zowel de gediplomeerde natuurgidsen als IVN Apeldoorn kunnen heel trots zijn op al die creativiteit!

Beleef de natuur

Over schaatsenrijders
die over het water lopen,
Net als god?

*Kinderuitspraak
opgetekend door Janneke Niessen*

Kunst en natuur

De Worp

'Veel handen maken licht werk' is de uitdrukking. In dit geval ligt het iets anders. In het kader van werkverschaffing voor werklozen tijdens de crisisjaren, is de vijver met de (hand)schep uitgegraven. Voor veel mannen was dat zeer zwaar werk tijdens lange dagen.

Het beeld 'De Worp' van Wouter Bloemendaal in Berg en Bos is een eerbetoon aan deze mannen.

© Eugenie Holterman

Quiz

Janneke Niessen

What's in a name?

Regelmatig kom ik in de natuur dezelfde namen tegen voor een heel ander organisme. Verwarrend. Linnaeus had dat al vroeg begrepen. Nu is het nog de kunst om die Latijnse namen te onthouden. Welke Nederlandse namen komen overeen?

Foto 1 en 6 : Janneke Niessen
Foto 2: Saxifraga Tom Heijnen
Foto 3: Joop Weijn
Foto 4: Carolien Londerman
Foto 5: Pixabay, Willfried Wende

